

Paweł Merło*

Rola polityki podatkowej państwa w kształtowaniu poziomu inwestycji rzeczowych małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

The role of tax policy in setting the level of real investments of small and medium enterprises in Poland: The aim of the paper is to discuss the influence of tax policy on the level of investments of small and medium enterprises (SMEs) in Poland. At the beginning, the author presents some basic assumptions concerning the Polish tax policy and analyses the changes ongoing during the past years in the SME sector. The main focus is placed on the analysis of tax tools used by the government in this sector and the impact they exert on the level of investments made by small and medium enterprises. The author concludes with the results of his research on the impact of Polish tax policy on investments made by the companies from the sector.

Słowa kluczowe: *inwestycje rzeczowe, małe i średnie przedsiębiorstwa, Polska, polityka fiskalna, system podatkowy, stymulowanie przedsiębiorczości, ulgi podatkowe*

Keywords: *real investments, small and medium enterprises, Poland, fiscal policy, tax policy, stimulating entrepreneurship, tax exemption*

* Doktor nauk ekonomicznych, adiunkt w Katedrze Makroekonomii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie; e-mail: merlo@uwm.edu.pl.

Wstęp

Polityka podatkowa prowadzona przez państwo stanowi jeden z fundamentów w stwarzaniu warunków do rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) oraz prowadzonej przez ten sektor działalności inwestycyjnej. Jednym z kluczowych czynników, który determinuje rozwój, jest kreowanie dogodnych przepisów podatkowych, sprzyjających inwestującym podmiotom. Stworzenie „przyjaznego przedsiębiorstwom” systemu

polityki podatkowej zapewnić może wzrost inwestycji w tym sektorze i, co za tym idzie, stymulować ich rozwój, czego skutkiem będzie wzrost produktu krajowego brutto (PKB). Dzięki temu państwo może uzyskać efekt sprzężenia zwrotnego, w wyniku którego nastąpi nie tylko rozwój przedsiębiorstw, ale również wzrost wpływów budżetowych w przeszłości.

Celem badań zaprezentowanych w tym artykule jest wskazanie roli polityki podatkowej w kształtowaniu poziomu inwestycji rzeczowych sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce¹.

Polityka podatkowa państwa

Wśród instrumentów polityki gospodarczej za dwa najważniejsze, którymi państwo może oddziaływać na wielkość podejmowanych inwestycji w sektorze MSP, należy uznać:

- instrumenty polityki monetarnej – bank centralny przez kształtowanie podaży pieniądza w kraju może oddziaływać na rynkowe stopy procentowe, dostępność kredytów, wartość przedsiębiorstw itp.,
- instrumenty polityki fiskalnej – państwo z jednej strony reguluje wysokość obciążeń fiskalnych nakładanych na przedsiębiorstwa, z drugiej zaś może dofinansowywać ich działalność z pieniędzy publicznych.

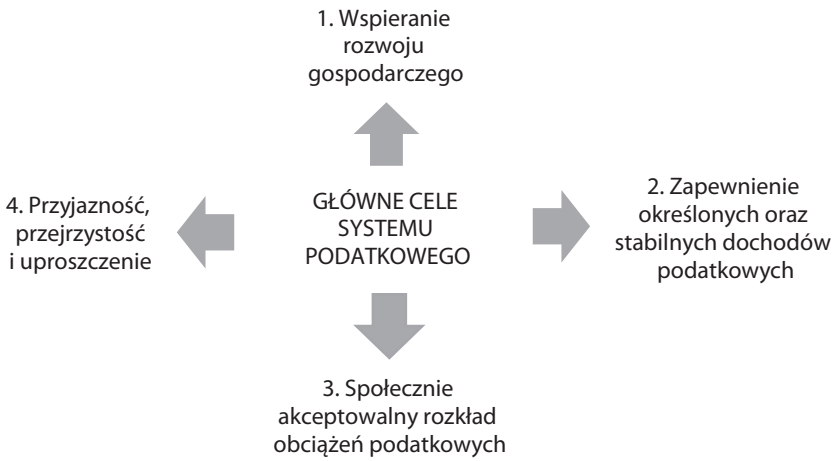
Wykorzystując te narzędzia, państwo może nie tylko wpływać na wielkość podejmowanych inwestycji, ale także wpływać na ich kierunki, strukturę itp.

Zadaniem polityki podatkowej każdego z państw jest kształtowanie systemu podatkowego tak, aby był on odpowiednio uporządkowany, a więc w taki sposób, by zapewniał jak najwyższe dochody do budżetu państwa, przy jednoczesnym uwzględnieniu interesu podatnika. W obliczu silnej konkurencji system ten jest odpowiedzialny za wielkość dochodów podatkowych, które zdeterminowane są z jednej strony przez wysoki deficyt oraz dług publiczny, z drugiej zaś przez świadomość, że wzrost obciążeń podatkowych niekorzystnie wpływa na tempo rozwoju gospodarczego. Państwa muszą stosować jak najkorzystniejsze zarówno dla interesu publicznego, jak i społecznego obciążenia podatkowe, gdyż stanowią one jeden z klu-

¹ W pracy najczęściej wykorzystywano materiał statystyczny z lat 2005–2011 ze względu na brak nowszych jednolitych danych we wszystkich badanych kategoriach w momencie tworzenia opracowywania, tj. czerwiec 2013 r. Analizę danych uzupełniono o wyniki badań własnych przeprowadzonych w Katedrze Makroekonomii UWM w latach 2012–2013 wśród małych i średnich przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie miasta Olsztyn i realizujących w badanym okresie inwestycje rzeczowe..

czowych elementów w ich finansowym egzystowaniu oraz przetrwaniu na światowym rynku gospodarczym. Działalność państwowa stawia sobie określone cele w zakresie systemu podatkowego, a podstawowymi są te, których myślą przewodnią jest jak najwyższa ściągalność podatków, akceptowana przy tym przez społeczeństwo (wykres 1)².

Wykres 1. Główne założenia systemu podatkowego

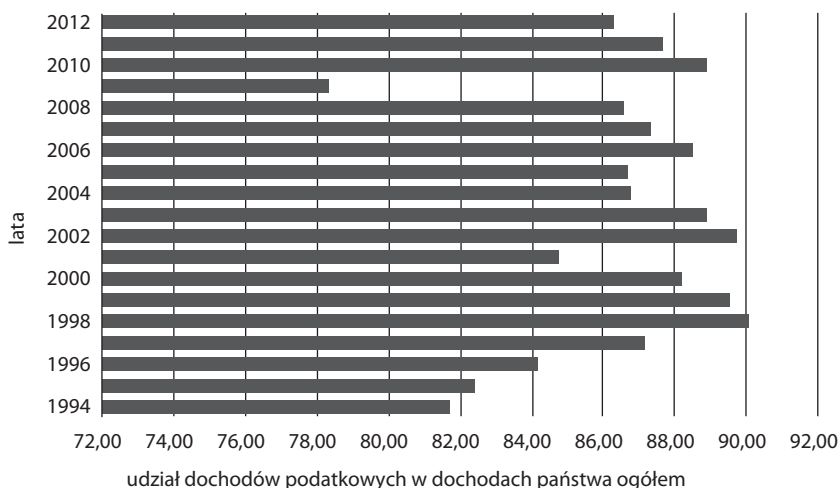
Źródło: www.eerb.nbportal.pl/library/pub_auto_B.../KAT_B3237.PDF [dostęp 22 czerwca 2013 r.].

Przy wspieraniu wzrostu gospodarczego w zakresie nakładania podatków panuje powszechne przekonanie o konieczności ich niskiego poziomu. Pod względem zapewnienia określonych i stabilnych dochodów podatkowych do budżetów państw polityka podatkowa formułuje cele podatku, organizując procesy wymiaru oraz jego poboru przy pomocy metod, pozwalających w jak najlepszym stopniu na realizację określonych przez państwo związanych z tą kwestią zadań. Istotnym celem systemu podatkowego jest także umożliwianie makroekonomicznego kształtowania popytu, od którego zależy rozwój gospodarczy państwa.

Podatki wywołują bardzo dużo ekonomicznych skutków równocześnie w skali całej gospodarki oraz w stosunku do podatników indywidualnych. Na płaszczyźnie makroekonomicznej wpływają one na poziom konsumpcji. Stopa związana z opodatkowaniem dochodów z kapitału za-

² M. Jamroży, M. Sobieszek, *Obniżanie ciężarów podatkowych*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr (A.O.), Warszawa 2010, s. 109–112.

Wykres 2. Udział dochodów podatkowych w dochodach ogółem budżetu państwa (w %)

Źródło: na podstawie analiz wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w latach 1995–2012.

inwestowanego wpływa również na skłonność do inwestowania przedsiębiorców³. Podatki oddziałują na podatników i pomniejszają ich dochody, a to z kolei wywiera skutek na wydatki konsumpcyjne i oszczędności, tym samym pomniejszając niepodzielne zyski firm oraz redukując ich możliwości inwestycyjne. Wobec tego przyjmuje się, że skutkiem zbyt wysokich obciążeń podatkowych jest ograniczenie działalności gospodarczej i pracy najemnej, obniżanie skłonności do oszczędzania, jak również pojawianie się takich warunków, które uzasadniają unikanie ich płacenia⁴.

W Polsce, podobnie jak w innych państwach, polityczny aspekt polityki podatkowej wiąże się z budową systemu podatkowego ukierunkowanego na obciążenia. Problemem polityki podatkowej w Polsce jest znalezienie wystarczająco wydajnych źródeł podatku. Obecnie funkcjonują trzy najbardziej wydajne źródła: podatek od towarów i usług (VAT), podatek akcyzowy oraz podatki dochodowe. Polska polityka podatkowa powinna skierować swą uwagę na to, by zapewnić elastyczność systemu podatkowego. Powinien

³ R. Wolański, *System podatkowy*, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego, Warszawa 2004, s. 35–36.

⁴ A. Komar, *Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa 1996, s. 139–140.

on reagować na wzrost oraz spadek zapotrzebowania państwa na dochód budżetowy. W Polsce od roku 1990 stopniowo wzrastał udział dochodów podatkowych w dochodach budżetowych. W 1991 r. wynosił on zaledwie 77,38%⁵, natomiast w 1998 r. była to już wielkość 90,04% (wykres 2). Od roku 1993 poziom ten należy uznać za wysoki i przekracza zwykle 80%. W ostatnich kilku latach tendencja ta utrzymuje się nadal. W latach 2006–2009 obserwowany był spadek udziału dochodów podatkowych w dochodach budżetu państwa. W 2006 r. wynosił on 88,48%, a w 2009 r. – 78,37%.

W 2010 r. zauważalny był znaczny wzrost wpływów z tytułu podatków – 88,91%. W ostatnich dwóch latach wpływy te są nieznacznie mniejsze, lecz wciąż oscylują w granicach 86–88%.

Sektor MSP w Polsce i jego rozwój

Efektywność sektora małych i średnich przedsiębiorstw Polski jest cały czas niższa w porównaniu z Unią Europejską, lecz jego znaczenie zarówno na rynku pracy, jak również pod względem udziału w sprzedaży oraz wartości dodanej ciągle rośnie. Rozwój tego sektora to jedno z kluczowych źródeł sukcesów transformacji w Polsce. W dużym stopniu rozwój ten załagodził negatywne skutki zachodzących w dużych podmiotach procesów restrukturyzacyjnych. Małe i średnie firmy odgrywają zasadniczą rolę w funkcjonowaniu gospodarki wolnorynkowej. Również w Polsce stanowią one fundament gospodarki, z blisko $\frac{3}{4}$ udziału w PKB (71,8% w 2011 r.)⁶. Rozwój MSP w realny sposób przyczynia się więc do wzrostu gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy oraz poprawy kondycji gospodarczej. Małe i średnie przedsiębiorstwa to wiodący sektor gospodarki nie tylko Polski, ale też całej Unii Europejskiej. Obejmuje największą grupę przedsiębiorców, generując blisko 70% miejsc pracy⁷. Wspieranie MSP jest w dzisiejszych czasach kluczowym czynnikiem rozwoju gospodarki, ponieważ aktywnie działający przedsiębiorcy podnoszą jej konkurencyjność. Polscy przedsiębiorcy z sektora MSP wierzą w znaczenie ich działalności w skali całej gospodarki. Aż 88% z nich zgadzają się, że małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią fundament gospodarki⁸.

⁵ A. Maliszewska, *Podatkowe dochody budżetu państwa w 1992 roku*, Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu, informacja nr 72, 1992, s.1.

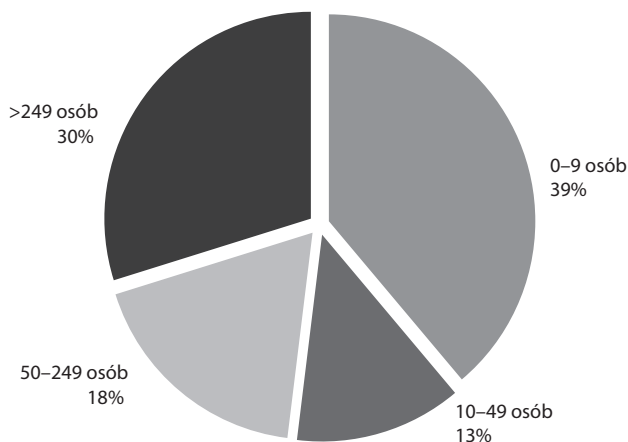
⁶ *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011–2012*, PARP, Warszawa 2013.

⁷ *Ibidem*.

⁸ http://www.microsoft.com/poland/centrumprasowe/prasa/12_01/14.aspx [dostęp 22 czerwca 2013 r.].

Według danych GUS w Polsce utrzymuje się wyraźna przewaga pracujących w mikro i małych firmach, w których łącznie miejsce pracy znalazł co drugi pracujący, czyli razem ok. 4,7 mln osób. Firmy średnie dawały pracę co piątemu pracującemu, co stanowi 1,6 mln osób, a duże niemal co trzeciemu, czyli 2,7 mln osób (wykres 3).

Wykres 3. Struktura liczby pracujących w sektorze MSP w Polsce w roku 2011

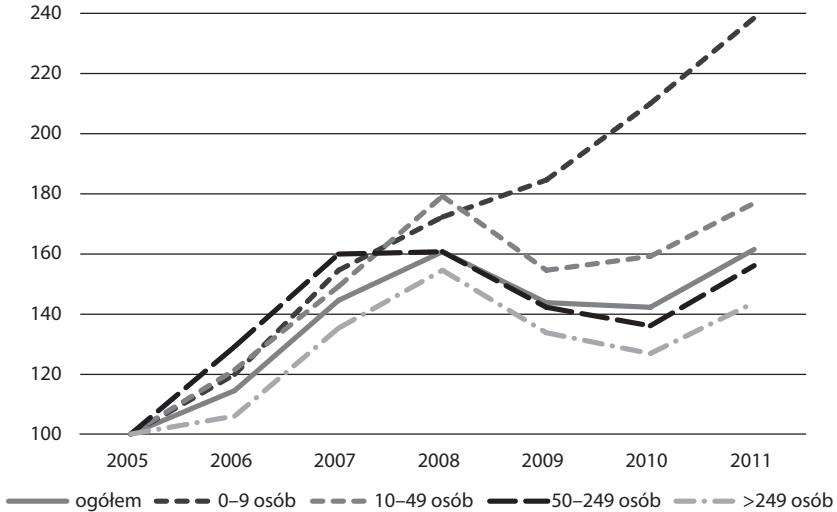
Źródło: na podstawie danych GUS dotyczących działalności przedsiębiorstw niefinansowych.

W Polsce dominuje wysoka liczba mikroprzedsiębiorstw o niskim poziomie zatrudnienia. W szczególności decyduje o tym wysoki udział osób samodzielnie prowadzących działalność gospodarczą.

Pomimo światowego kryzysu gospodarczego w Polsce można zauważyć w ostatnich latach pozytywne tendencje w poziomie PKB tworzonego przez MSP. Na tę sytuację istotny wpływ miał stabilny i rosnący poziom nakładów inwestycyjnych w tym sektorze. Analizując poziom nakładów przedsiębiorstw na inwestycje w latach 2005–2011, można zaobserwować trzy charakterystyczne podokresy w dynamice poziomu nakładów inwestycyjnych (wykres 4).

Pierwszy z nich to lata 2005–2008, drugi od 2008 do roku 2010 i trzeci po roku 2010. Należy zauważyć, że w latach 2005–2008 we wszystkich grupach przedsiębiorstw dynamika nakładów na działalność inwestycyjną w stosunku do roku 2005 istotnie wzrastała – zarówno ogółem, jak i w przeliczeniu na jedną firmę. Największą dynamiką wzrostu nakładów

Wykres 4. Dynamika nakładów inwestycyjnych ogółem w Polsce w grupach przedsiębiorstw według ich wielkości mierzonej liczbą zatrudnionych w latach 2005–2011 (rok bazowy 2005) (w %)

Źródło: jak pod wykresem 3.

ogółem w 2008 r. w stosunku do 2005 r. cechowały się przedsiębiorstwa małe zatrudniające 10–49 osób – 179%, następnie mikro – 172%, średnie – 161% i duże – 154%. Podobnie przedstawiała się dynamika w przeliczeniu na jeden podmiot (wykres 5).

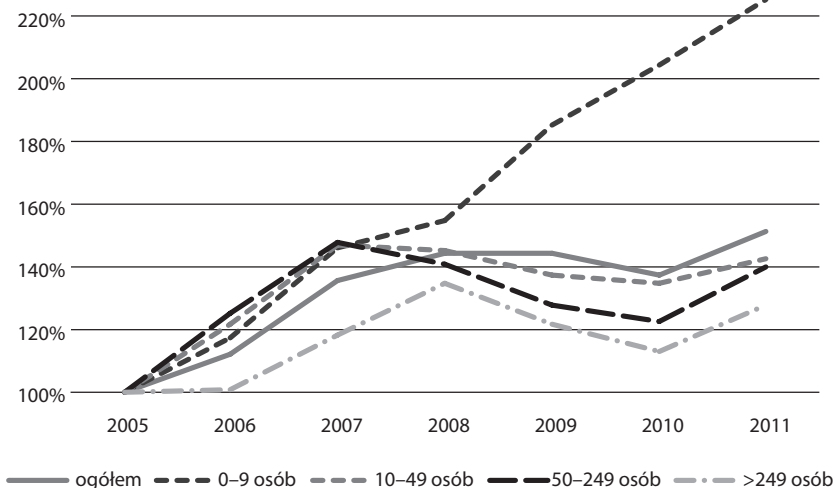
Ta pozytywna tendencja zaczęła się zmieniać na przełomie lat 2008 i 2009, gdy zanotowano pierwsze spadki wartości nakładów w stosunku do roku poprzedniego (tabela 1).

Tabela 1. Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw (w stosunku do roku ubiegłego) w latach 2005–2011 (w %)

Liczba zatrudnionych	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0–9	4,21	19,73	29,21	11,11	7,35	13,71	13,82
10–49	-9,21	21,03	23,22	20,12	-13,65	2,81	11,14
50–249	-1,10	29,20	23,96	0,53	-11,84	-3,92	14,15
>249	22,95	6,20	27,16	14,40	-13,40	-5,44	13,88
Ogółem	10,60	14,37	26,19	11,27	-10,46	-1,26	13,60

Źródło: jak pod wykresem 3.

Wykres 5. Dynamika nakładów inwestycyjnych na jedną firmę* w Polsce w grupach przedsiębiorstw według ich wielkości mierzonej liczbą zatrudnionych w latach 2005–2011 (rok bazowy 2005)

* W obliczeniach uwzględniono wartość inwestycji przypadającej na jedno „aktywne” przedsiębiorstwo ze względu na to, że baza REGON zawiera olbrzymią liczbę firm nieaktywnych, które nie wyrejestrowały się.

Źródło: jak pod wykresem 3.

Jedynie mikroprzedsiębiorstwa utrzymały rosnący trend nakładów zarówno ogółem, jak i w przeliczeniu na jedną firmę.

Na inwestycje przedsiębiorstwa przeznaczyły średnio ok. 4,4% przychodów ogółem w 2011 r. (tabela 2). Warto zauważyć, że wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstwa udział nakładów na inwestycje w przychodach był większy. I tak w mikroprzedsiębiorstwach wyniósł 3,72%; małych – 3,61%; średnich – 4,39%; a w największych – 4,98%.

Obserwowany w latach 2005–2011 wzrost nakładów inwestycyjnych w sektorze MSP wynikał w głównej mierze z rosnącej konkurencji między tymi podmiotami, a także z lepszych możliwości wsparcia tych właśnie firm, w tym dostępności środków unijnych (m.in. dla osób fizycznych podejmujących działalność gospodarczą). Mimo iż w roku 2011 najwięcej inwestowano w przedsiębiorstwach dużych – 33 785 mln zł, to dynamika nakładów inwestycyjnych w stosunku do roku 2005 w mikroprzedsiębiorstwach była dwukrotnie większa niż w firmach największych (tabela 3).

Tabela 2. Udział nakładów inwestycyjnych w przychodach firm w latach 2005–2011

(w %)

Liczba zatrudnionych	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0–9	2,14	2,23	2,73	2,73	3,13	3,45	3,72
10–49	3,29	3,78	4,14	4,09	3,93	3,76	3,61
50–249	4,33	5,00	5,33	4,99	4,69	4,30	4,39
>249	6,29	5,81	6,38	6,62	5,72	4,91	4,98
Ogółem	4,41	4,47	5,00	5,00	4,67	4,30	4,40

Źródło: jak pod wykresem 3.

Tabela 3. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w latach 2005–2011

(w mln zł)

Liczba zatrudnionych	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0–9	11 842	14 179	18 321	20 356	21 853	24 848	28 282
10–49	10 613	12 845	15 827	19 011	16 416	16 877	18 757
50–249	21 703	28 041	34 759	34 942	30 806	29 598	33 785

Źródło: jak pod wykresem 3.

Im większa firma, tym obserwowano wyższe średnie nakłady na inwestycje rzeczowe. W przypadku mikroprzedsiębiorstw średnie nakłady na jeden podmiot wynosiły 13,62 tys. zł i w porównaniu z rokiem 2005 wzrosły o 6,08 tys. zł. W przedsiębiorstwach, które zatrudniały od 9 do 49 osób, wartość ta w roku 2011 wynosiła 327,08 tys. zł. Porównując ją z rokiem 2005 wzrosła o 88,71 tys. zł. W przedsiębiorstwach, które zatrudniały od 50 osób do 249, średnie nakłady inwestycyjne na jeden podmiot wynosiły w 2011 r. 1948,76 tys. zł. Porównując je z rokiem 2005, łatwo zauważyć, że wzrosły o 426,18 tys. zł (tabela 4).

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce inwestuje przede wszystkim w nowe obiekty majątkowe oraz w ulepszenie już istniejących. Z uwagi na to, że duże przedsiębiorstwa posiadają najwięcej kapitału, to właśnie one mają najwyższy udział, jeśli chodzi o kształtowanie dynamiki nakładów, na rzeczowe inwestycje w kraju i analogicznie – mikro i małe firmy – najmniejszy.

Planując inwestycje, firmy z sektora MSP muszą się liczyć z licznymi barierami, które ograniczają ich funkcjonowanie. Na podstawie badania sporządzonego przez TNS Pentor na potrzeby *Raportu MSP pod lupą*⁹ przedstawić można trzy podstawowe obszary, w jakich przedsiębiorcy spotykają

⁹ http://www.epmpf.eu/pl/files/library/images/Raport_EP_MPF_-_MSP_pod_lupa.pdf [dostęp 22 czerwca 2013 r.].

Tabela 4. Nakłady inwestycyjne firm na inwestycje rzeczowe w latach 2005 i 2011

Wielkość przedsiębiorstwa wg liczby zatrudnionych	2005		2011			
	Ogółem (mln zł)	Na 1 podmiot (tys. zł)	Ogółem (mln zł)	Na 1 podmiot (tys. zł)	Nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących	Zakup używanych środków trwałych
0–9 osób	11 842	7,332	21 853	13,620	81%	19%
10–49 osób	10 612	238,37	16 416	327,08	83%	17%
50–249 osób	21 703	1 522,58	30 806	1 948,76	87%	13%

Źródło: P. Gajewski, *Poziom i dynamika rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości w Polsce wschodniej*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011, s. 34, oraz Bank Danych Lokalnych GUS.

się największymi trudnościami. Są to: skomplikowane procedury administracyjne, na jakie wskazuje 35% przedsiębiorstw, niejasne oraz niespójne przepisy prawa (33%), jak również wysokie podatki (29%). Znaczną barierą, na jaką wskazało 16% małych oraz średnich przedsiębiorstw, są także wysokie koszty pracy w kraju.

Instrumenty finansowego wspierania przez państwo działalności inwestycyjnej polskich przedsiębiorstw

Pierwsze instrumenty wspierające sektor MSP w Polsce pojawiły się już w początkowym okresie transformacji gospodarczej, w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych. Jednak podejmowane próby stworzenia systemu wspierania sektora MSP oraz ich rozwój nastąpił dopiero, kiedy Polska przystąpiła do Unii Europejskiej. Od tego też momentu polskie firmy rozpoczęły konkurencję z przedsiębiorstwami z innych krajów Unii, które to korzystały na jednolitym rynku europejskim z dużej ilości form pomocy już od dłuższego okresu¹⁰.

Działalność inwestycyjna firm zapewnia podmiotom tym nie tylko możliwość przetrwania na rynku, lecz również ich rozwój, który umożliwia bardziej skuteczną konkurencję z innymi podmiotami. Możliwości inwestycyjne firm zależą głównie od ich kondycji finansowej, która wynika z ich zdolności akumulacyjnej, jak również daje podstawę ich oceny, w kontekście

¹⁰ M. Woźniak, *System wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w Małopolsce*, AGH, Kraków 2011, s. 84.

korzystania z obcych źródeł finansowania. Kondycja finansowa firm stanowi więc pewnego rodzaju budżetowe ograniczenie podejmowania decyzji inwestycyjnych. Ograniczenie te może być łagodzone m.in. przez pomoc finansową państwa przeznaczaną na wspieranie inwestycji. Do udzielania pomocy publicznej dla inwestujących firm państwo może wykorzystywać różnorodne instrumenty polityki gospodarczej i pomoc ta powinna się przyczyniać do pobudzania działalności inwestycyjnej tych podmiotów.

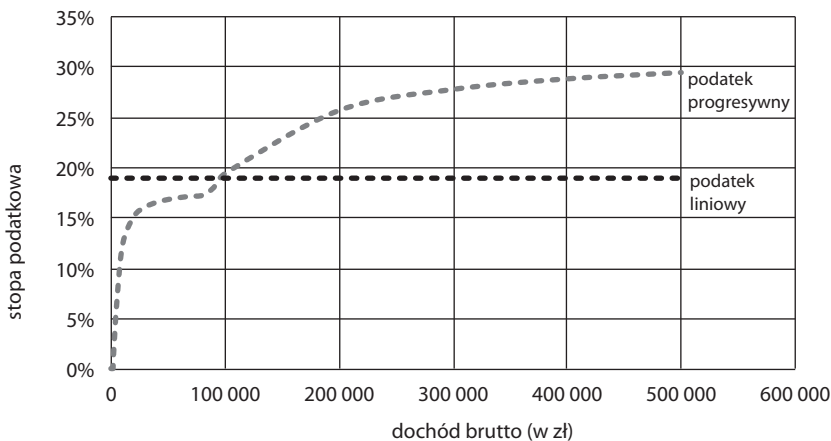
Najczęstszy spotykany podział instrumentów wspierania sektora MSP w krajowej literaturze przedmiotu można ująć w czterech grupach¹¹.

- **Instrumenty finansowe:**
 - instrumenty pomocy bezpośredniej, m.in. dotacje i subwencje podmiotów publicznych i prywatnych, ulgi podatkowe, dogodniejsze warunki amortyzacji i ułatwienie dostępu do zamówień publicznych; cechą charakterystyczną tych instrumentów jest brak ingerencji instytucji udzielających pomocy w funkcjonowanie przedsiębiorstw,
 - instrumenty ułatwiające przedsiębiorstwom dostęp do kredytów bankowych, pożyczek i innych usług rynku finansowego; zalicza się do nich m.in. kredyty na preferencyjnych warunkach, specjalne linie kredytowe, dopłaty do kredytów bankowych, gwarancje kredytowe i poręczenia pożyczek; przy tych instrumentach występuje już pewna kontrola firm ze strony instytucji udzielających wsparcia,
- **instrumenty kapitałowe** to m.in. fundusze inwestycyjne podwyższonego ryzyka (*venture capital*), ułatwienia dla zawiązywania spółek z udziałem kapitału zagranicznego oraz dostęp do rynku giełdowego; korzystanie z tych instrumentów wiąże się ze zmianą struktury własności przedsiębiorstw,
- **instrumenty prawno-administracyjne** – różnorodne uproszczenia procedur administracyjnych i prawnych, np. rachunkowości, prawa podatkowego, które dotyczą małych i średnich przedsiębiorstw,
- **instrumenty instytucjonalne** – zaliczyć do nich należy np. sieci Euro Info Centre, Bc-Net oraz BRE, umożliwiające kontakt pomiędzy firmami oraz inicjatywy Europarteneriat i Interprise organizujące bezpośrednie spotkania przedsiębiorców.

¹¹ O. Lissowski, *Instrumenty finansowe wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w Unii Europejskiej i w Polsce: wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 1998, s. 43–44.

Podstawową formą opodatkowania małych i średnich przedsiębiorców w Polsce jest opodatkowanie na zasadach ogólnych w postaci podatku według skali progresywnej lub opodatkowanie podatkiem według skali liniowej. W przypadku niskich dochodów (co jest szczególnie ważne dla mikroprzedsiębiorstw) korzystniejsze jest opodatkowanie podatkiem progresywnym (wykres 6).

Wykres 6. Stopa podatkowa podatku wg według skali progresywnej i liniowej w Polsce w roku 2013

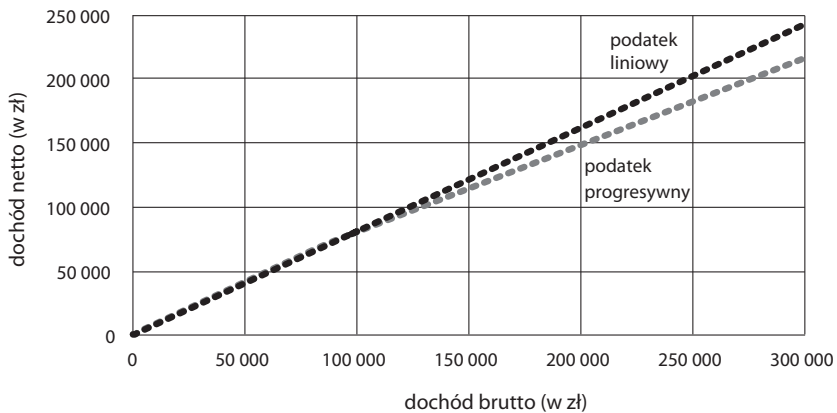

Dopiero przekroczenie dochodu równego 96 384 zł daje niższą stopę podatkową płaconego podatku. A więc dla firm wykazujących małe dochody korzystniejsze jest rozliczanie się wg skali progresywnej, pozwalające im na zaoszczędzenie większych sum, a co za tym idzie, na realizację większego poziomu inwestycji. Korzystanie z podatku według skali liniowej w niskim zakresie dochodów jest również niekorzystne ze względu na niemożność korzystania z większości ulg. Od dochodu można jedynie odliczyć zapłacone składki na ubezpieczenia społeczne oraz wpłaty na indywidualne konto zabezpieczenia emerytalnego, a od podatku zapłacone składki zdrowotne w wysokości 7,75% podstawy wymiaru tej składki oraz ulgę dla osób osiągających dochody za granicą¹². Kwota 96 384 zł zrównania się podatku według skali liniowej i progresywnej w praktyce będzie zatem wyższa i uzależniona od rodzaju i wysokości ulg podatkowych, z których może skorzystać przedsiębiorstwo. Im wyższy poziom dochodu będzie osiągać firma,

¹² Zob. art. 27g ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

tym wyższa będzie rozbieżność w dochodach netto między podatnikami rozliczającymi się wg skali progresywnej i liniowej na korzyść tych drugich (wykres 7).

Wykres 7. Zależność dochodu netto od osiąganego dochodu brutto płatników podatku według skali progresywnej i liniowej w Polsce w roku 2013

Dodatkowo rozbieżność tę może pogłębiać ewentualna inflacja. Wzrost przeciętnego poziomu cen w gospodarce będzie powodował przesuwanie się po skali progresywnej w górę i w rezultacie wzrost obciążenia podatkowego przedsiębiorcy wyższą stopą podatkową. Skutkiem tego będzie dodatnia zależność między inflacją i wysokością odprowadzonego podatku, a co za tym idzie ujemna zależność między inflacją a poziomem inwestycji możliwych do realizacji przez przedsiębiorstwa korzystające z progresji podatkowej, w wyniku ograniczenia ilości środków pieniężnych pozostających do dyspozycji firmy.

W przypadku korzystania z opodatkowania na zasadach ogólnych podatkiem progresywnym prowadzący działalność mogą odliczyć od podstawy opodatkowania wydatki poniesione przez nich na nabycie nowych technologii¹³ (tabela 5). Limit odliczenia wynosi 50% poniesionych wydatków. Zasadą podatkową jest, że jeżeli wydatki inwestycyjne zostały odliczone, nie można dodatkowo zaliczyć ich do kosztów podatkowych. W przypadku odliczenia wydatków na „nowe technologie” to ograniczenie nie obowiązuje.

Z uwagi na ulgę przysługującą z tytułu nabycia nowych technologii przedsiębiorcy mogą czuć się zachęceni do podjęcia działań w zakresie

¹³ Art. 26c ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Tabela 5. Ulgi podatkowe dla przedsiębiorców

Ulga	Wysokość odliczeń
Wydatki poniesione na nabycie nowych technologii (dotyczy podatników prowadzących działalność gospodarczą)	50% poniesionych wydatków dla podatnika będącego mikroprzedsiębiorcą, małym przedsiębiorcą lub średnim przedsiębiorcą
Wydatki poniesione z tytułu użytkowania sieci „Internet” w lokalu (budynku) będącym miejscem zamieszkania (udokumentowane fakturą VAT)	kwota faktycznie poniesionych wydatków, nie więcej niż 760,00 zł*
Wydatki poniesione na składki ZUS	
Darowizny na kościół – kult religijny	w wysokości dokonanej darowizny, nie wyższej jednak niż w kwocie stanowiącej 6% dochodu podatnika
Darowizny – pożytek publiczny	
Ulga uczniowska	w zależności od trybu oraz czasu nauczania od 240 zł do 8081 zł**
Zwrot nienależnie pobranych świadczeń	jeżeli kwota dokonanej w tym miesiącu zwrotu przekracza dochód tego miesiąca, płatnik może o powstałą różnicę pomniejszyć dochód z miesiąca następnego
Z tytułu straty	50% straty rocznie

* Obowiązywała do końca 2012 r.

** Obecnie obowiązuje tylko jako prawo nabyte, <http://www.pit.pl/ulga-uczniowska/> [dostęp 22 czerwca 2013 r.].

Źródło: http://www.bip.us-kluczbork.biuletyn.info.pl/28/ulgi_w_splacie_zobowiazan_i_pomoc_publiczna.html [dostęp 22 czerwca 2013 r.].

wdrażania nowych pomysłów, co prowadzi do ożywienia rozwoju nie tylko tego sektora, ale i całej gospodarki.

Jedną z ważniejszych ulg, jaka udostępniona jest małym i średnim przedsiębiorcom w Polsce, jest tak zwana ulga na ZUS. Przez umiejętne rozłożenie opłaty składek pomiędzy pracownika oraz pracodawcę możliwe staje się prawie 100% odpisania ich w postaci ulgi. Państwo stara się w ten sposób zachęcić pracodawcę do zatrudnienia większej liczby pracowników przez zmniejszenie kosztów ich utrzymania.

Na podobnej zasadzie działa ulga na uczniów doksztalających się w danym przedsiębiorstwie (tabela 6).

Poprzez zastosowanie ulgi na uczniów, którzy kształcą się w danym zakładzie pracy, rząd zachęca pracodawcę do zatrudniania osób niedoświadczonych, które przed podjęciem samodzielnego miejsca pracy potrzebować będą jeszcze przyuczenia. Prowadzi to do niwelacji kosztów ponoszonych przez przedsiębiorstwa.

Dzięki możliwości odliczenia darowizn na państwo i kościół przedsiębiorca może pomniejszyć swój przychód, dzięki czemu ma szansę zmieścić się w niższym progu podatkowym. Jest to swego rodzaju zachęta do pomocy, jako że przez możliwość odpisania darowizny pracodawca nie traci.

Jeżeli dzięki temu zmieści się w niższym progu podatkowym, może jeszcze dodatkowo zaoszczędzić.

Tabela 6. Wysokość dofinansowania przez państwo ulgi na uczniów do kształcących się w zakładzie pracy

Okres/tryb nauki	Wysokość dofinansowania	
	od 1.01.2012 do 31.08.2012	od 1.09.2012 do 31.12.2012
Nauka zawodu o okresie kształcenia trwającym 24 miesiące	4587 zł	4587 zł (wyplacane na mocy przepisów przejściowych do 31 grudnia 2014 r.)
Nauka zawodu o okresie kształcenia trwającym 36 miesięcy	7645 zł	8081 zł
Przyuczenie do wykonywania określonej pracy	240 zł (za każdy pełny miesiąc kształcenia)	254 zł (za każdy pełny miesiąc kształcenia)

Źródło: <http://www.pit.pl/ulga-uczniowska/> [dostęp 22 czerwca 2013 r.].

Przedsiębiorca może również ubiegać się o ulgę w spłacie zobowiązań podatkowych zgodnie z art. 67b Ordynacji podatkowej. Wśród wymienionych w nim ulg w spłacie zobowiązań znajdują się ulgi na szkolenia, na zatrudnienie, na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, obejmujące restrukturyzację, ochronę środowiska oraz na prace badawczo-rozwojowe. Limity na ulgę w spłacie zobowiązań zależne są częściowo od rodzaju prowadzonej działalności (branży), co jest przedstawione w tabeli 7.

Tabela 7. Rodzaj i wysokość ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych

Rodzaj limitu	Wysokość limitu
Podstawowy	200 000 euro w dowolnie ustalonym okresie trzech lat budżetowych
Sektor transportu	100 000 euro w dowolnie ustalonym okresie trzech lat budżetowych
Rolnictwo	7 500 euro w danym roku obrotowym oraz w ciągu poprzednich dwóch lat obrotowych
Rybołówstwo	30 000 euro w danym roku budżetowym oraz w ciągu poprzednich dwóch lat budżetowych

Źródło: http://www.bip.us-kluczbork.biuletyn.info.pl/28/ulgi_w_splacie_zobowiazan_i_pomoc_publiczna.html [dostęp 22 czerwca 2013 r.].

Przykładowo firmy z sektora transportowego mogą skorzystać tylko z połowy limitu podstawowego, do którego otrzymania mają prawo przedsiębiorcy działający w innym niż wymieniony sektorze.

Reasumując, wszystkie dostępne dla przedsiębiorców ulgi zmniejszają wartość podatku odprowadzonego do budżetu państwa, co pozwala na zwiększenie poziomu inwestycji w przedsiębiorstwach.

Podmioty, które prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą (również w formie spółki), mogą skorzystać z ryczału od przychodów ewidencjonowanych. Przedsiębiorstwa rozliczające się w tej formie płacą podatek od wpływów wygenerowanych ze sprzedaży towarów i usług, które nie zostały pomniejszone o koszty uzyskania przychodu. Przychód może zostać pomniejszony o:

1. wybrane składki na ubezpieczenie zdrowotne,
2. składki na ubezpieczenie społeczne,
3. wydatki rehabilitacyjne,
4. darowizny.

Niższe stawki podatkowe dla osób korzystających z ryczału zależą od rodzaju prowadzonej działalności:

1. 20% (wybrane wolne zawody),
2. 17% (niektóre usługi niematerialne, m.in. wynajem samochodów osobowych, hoteli, pośrednictwa w handlu hurtowym),
3. 8,5% (działalność usługowa, w tym gastronomiczna w zakresie sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%),
4. 5,5% (działalność wytwórcza i budowlana),
5. 3% (działalności gastronomiczna, z wyjątkiem przychodów ze sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%, działalność usługowa w zakresie handlu)¹⁴.

W przypadku korzystania z ryczału ewidencjonowanego przedsiębiorcy zobligowani są do prowadzenia uproszczonej księgowości w postaci ewidencji przychodów, oddzielnie za każdy rok podatkowy. W ewidencji wykazują przychody z prowadzonej działalności gospodarczej. Nie uwzględniania się w niej kosztów, gdyż nie jest to brane po uwagę przy ustalaniu wysokości podatku.

W przypadku niewielkich firm usługowych, wytwórczo-usługowych i handlowych, prowadzących takie usługi, jak tapicerstwo, krawiectwo, usługi taksówkowe, szewstwo, fryzjerstwo, oraz osób reprezentujących wolne zawody, państwo umożliwia korzystanie z tzw. karty podatkowej. W tym wypadku podatnicy nie muszą prowadzić ksiąg sprzedaży, składać zeznań podatkowych, deklaracji o wysokości uzyskanego dochodu ani wpłacać zaliczek na podatek dochodowy. Wysokość podatku ustala się w formie miesięcznych stawek, których wysokość jest określana w za-

¹⁴ <http://www.mikrofirmy.pl/zaloz-firme/poradnik/podatki-firmy.html> [dostęp 22 czerwca 2013 r.].

łączniku do ustawy. W roku 2011 z tej formy skorzystało 86 322 przedsiębiorstw w Polsce (tabela 8).

Tabela 8. Liczba przedsiębiorstw wg form opodatkowania w roku 2011

Firmy prowadzące:	Wielkość przedsiębiorstwa (wg liczby zatrudnionych)				
	0–9 osób	10–49 osób	50–249 osób	>249 osób	ogółem
księgę rachunkową	112 470	36 224	15 493	3 184	167 371
podatkową księgę przychodów i rozchodów	1 153 956	18 775	324	5	1 173 060
ewidencję przychodów	357 351	0	0	0	357 351
kartę podatkową	86 822	0	0	0	86 822

Źródło: na podstawie [http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/pgwf_dzialalnosc_przedsiębiorstw_niefinansowych\(1\).zip](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/pgwf_dzialalnosc_przedsiębiorstw_niefinansowych(1).zip).

Należy jednak zauważyć, że liczba przedsiębiorstw korzystających z karty podatkowej systematycznie spada – w roku 2005 korzystało z tej formy 227 006 przedsiębiorstw, co stanowiło ok. 13% wszystkich firm¹⁵, natomiast w roku 2011 było to już niecałe 5%.

Kluczową kategorią dotyczącą przywilejów podatkowych jest definicja małego podatnika¹⁶. Mały podatnik w świetle ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych i ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych jest podatnikiem, u którego wartość przychodu ze sprzedaży wraz z podatkiem VAT nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym równowartości 1,2 mln euro. Ustawa o podatku od towarów i usług definiuje małego podatnika w sposób podobny, natomiast wskazuje dodatkowo, że małym podatnikiem może być również podmiot, który prowadzi przedsiębiorstwo maklerskie, zarządza funduszami powierniczymi, jest zleceniobiorcą, agentem albo inną osobą, która świadczy usługi o charakterze podobnym (z wyjątkiem prowadzenia komisju), jeżeli kwota prowizji czy też innych postaci wynagrodzenia za usługi, które zostały wykonane (wraz z kwotą podatku), nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym równowartości 45 tys. euro.

Przywilej małych podatników w rozliczeniach podatkowych stanowi możliwość dokonywania kwartalnych rozliczeń podatku VAT. Rozliczenie VAT następuje na tych samych zasadach jak rozliczanie miesięczne podatku, z tą różnicą, że rozliczenie jest dokonywane raz na kwartał. Obowiązek podat-

¹⁵ GUS, *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2005 roku*.

¹⁶ A. Pomorska, *Polski system podatkowy: założenia a praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2004, s. 224.

kowy, jak również prawo do odliczenia podatku VAT, powstają na ogólnych zasadach. Jest to korzystny sposób rozliczania, gdyż wpływa na poprawę płynności. Zainteresowanie taką formą rozliczeń z roku na rok rośnie (tabela 9).

Tabela 9. Liczba podmiotów rozliczających się z podatku VAT kwartalnie w latach 2005–2011

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Liczba małych podatników rozliczających VAT kwartalnie	57 903	69 344	86 585	104 845	131 237	156 316	196 425
Dynamika (rok bazowy = rok poprzedni)	-	120%	125%	121%	125%	119%	126%

Źródło: mojafirma.infor.pl/raport-dnia/214451,2,W-2012-r-wiecej-firm-skorzysta-z-przywilejow-podatkowych.html oraz www.mf.gov.pl [dostęp 22 czerwca 2013 r.].

Przywilejem małych podatników jest również możliwość rozliczania podatku od towarów i usług na zasadzie kasowej. Polega ona na odprowadzaniu podatku VAT dopiero po uzyskaniu od kontrahenta zapłaty, natomiast nie później niż 90 dnia od momentu wydania towaru albo wykonania zleconej usługi, jak również na odliczeniu kwoty VAT od zakupów nabytych po faktycznym uiszczeniu za nie zobowiązań (tabela 10)¹⁷.

Od roku 2013 obowiązuje wyłącznie metoda kasowa.

Tabela 10. Liczba podmiotów rozliczających podatek VAT na zasadzie kasowej w latach 2005–2011

Wyszczególnienie:	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Liczba małych podatników rozliczających podatek na zasadzie kasowej	6690	6696	7313	7712	8721	9202	9962
Dynamika (rok bazowy = rok poprzedni)	-	101%	109%	105%	113%	106%	108%

Źródło: jak pod tabelą 9.

Inny przywilej przysługujący małym podatnikom to możliwość zastosowania jednorazowej amortyzacji. Stanowi to limit początkowej wartości środka trwałego, którą podatnicy mają prawo uznać za koszt uzyskania w jednym roku przychodu w formie odpisów amortyzacyjnych [obecnie (2013 r.) limit ten wynosi 50 tys. euro].

¹⁷ J. Szlęzak-Matusiewicz, *W 2012 r. więcej firm skorzysta z przywilejów podatkowych*, <http://mojafirma.infor.pl/raport-dnia/214451,W-2012-r-wiecej-firm-skorzysta-z-przywilejow-podatkowych.html> [dostęp 22 czerwca 2013 r.].

W przypadku podatku dochodowego mały podatnik może liczyć również na udogodnienia innego typu. Przysługuje mu prawo wpłacania kwartalnych zaliczek na podatek dochodowy. Odroczenie związane z terminem płatności podatku pozwala na bardziej efektywne gospodarowanie środkami pieniężnymi. Z roku na rok rozliczających się tym sposobem podatników jest coraz więcej (tabela 11).

Tabela 11. Liczba podmiotów korzystających z kwartalnych rozliczeń podatku dochodowego PIT w latach 2006–2011

Wyszczególnienie:	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Podatnicy korzystający z kwartalnych rozliczeń podatku dochodowego	bd.	33 987	42 193	50 593	60 600	71 404	84 645
Dynamika (rok bazowy=rok poprzedni)	bd.	-	124%	120%	120%	118%	119%

Źródło: jak pod tabelą 9.

Należy zauważyć, że z roku na rok mali podatnicy inwestują coraz więcej – w roku 2006 poziom nakładów inwestycyjnych małych podatników wyniósł 1 068 765 tys. zł, natomiast w roku 2011 poziom tych nakładów był ponaddwukrotnie większy. Dzięki zastosowaniu przyspieszonej amortyzacji z inwestycji firmy mogły zaoszczędzić na podatku (tabela 12).

Tabela 12. Poziom nakładów inwestycyjnych i szacunkowa oszczędność podatkowa małych podatników w latach 2006–2011

Wyszczególnienie:	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Nakłady inwestycyjne małych podatników (tys. zł)	bd.	1 068 765	1 651 723	1 961 619	2 109 446	2 242 947	2 454 561
Oszczędność podatkowa (19%)	bd.	203 065	313 827	364 077	400 794	426 160	456 329
Dynamika (rok bazowy = rok poprzedni)	bd.	-	155%	116%	110%	106%	109%

Źródło: jak pod tabelą 9.

W roku 2006 oszczędności z tego tytułu wyniosły 203 065 tys. zł, a w roku 2010 podwoiły się. Z obliczeń wynika również, że w roku 2011 nastąpił wzrost nakładów inwestycyjnych o ponad 2 mln zł. Widoczne jest, że z roku na rok tempo dynamiki oszczędności spadało, jednak w każdym roku było dodatnie. Jedynie w 2011 r. dynamika wzrosła o 3%.

Nie mniej istotnym elementem polityki podatkowej rządu, mającym wpływ na strukturę inwestycji, jest tworzenie specjalnych stref ekonomicznych. Ustawa z 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (SSE) definiuje je jako wyodrębnione administracyjnie części terytorium Polski, przeznaczone do prowadzenia działalności gospodarczej na preferencyjnych warunkach. SSE to miejsce podlegające specjalnemu ulgowemu traktowaniu podatkowemu, gdzie przedsiębiorca może rozpocząć działalność gospodarczą na przygotowanym terenie i prowadzić ją niepłacąc podatku dochodowego. Na dzień 31 grudnia 2011 r. specjalne strefy ekonomiczne obejmowały tereny zlokalizowane w 135 miastach i 192 gminach o łącznej powierzchni 14 106,82 ha (mapa 1).

Mapa 1. Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce

Źródło: <http://www.geografia.dwgm.pl/przemysl.html> [dostęp 23 czerwca 2013 r.].

Z ogólnej powierzchni stref 21,9% stanowiły grunty, które w momencie włączenia do stref były własnością lub w użytkowaniu wieczystym podmiotów innych niż Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego i spół-

ki zarządzające strefami, czyli tzw. grunty prywatne. W stosunku do roku 2010 łączna powierzchnia stref wzrosła o prawie 1 473 ha w wyniku włączenia 1685,02 ha i wyłączenia 212,29 ha. Od 2005 r. do końca 2011 r. przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w SSE ponieśli nakłady na inwestycje rzeczowe o wartości 83 563 mln zł (tabela 13).

Tabela 13. Poniesione nakłady na inwestycje rzeczowe w SSE w latach 2005–2011*

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Poniesione nakłady na inwestycje rzeczowe w SSE (mln zł)	25 707	35 430	46 085	56 705	66 589	73 221	83 563
Dynamika (rok bazowy = rok poprzedni)	-	138%	130%	123%	117%	110%	114%

* Stan na koniec roku.

Źródło: Ministerstwo Gospodarki, <http://www.mg.gov.pl/node/7809> [dostęp 23 czerwca 2013 r.].

Wysokość nakładów inwestycyjnych poniesionych przez firmy z roku na rok powiększały się, choć trzeba również nadmienić, że tempo wzrostu ma raczej tendencję malejącą w ostatnich latach. W SSE przeważają podmioty mające osobowość prawną. Od 2005 r. do 2009 r. wysokość uzyskiwanego zwolnienia podatkowego wzrosła z 587 816 do 1 221 559 tys. zł, czyli ponaddwukrotnie (tabela 14).

Tabela 14. Zwolnienia podatkowe przedsiębiorców w SSE w latach 2005–2011

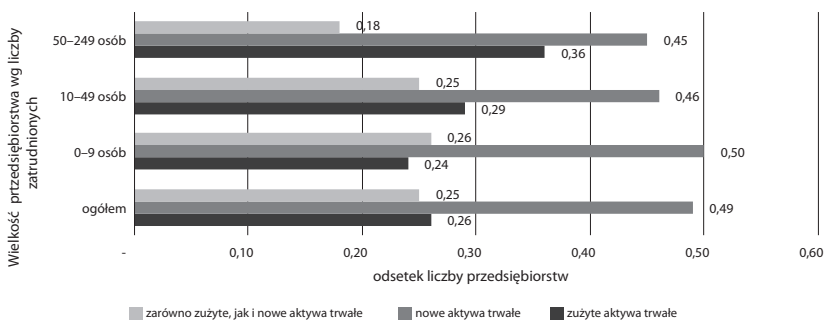
Rok	Podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT)			Podatek dochodowy od osób prawnych (CIT)			Łączna wartość zwolnienia podatkowego (tys. zł)
	Liczba podatników	Dochód zwolniony (tys. zł)	Zwolnienie podatkowe (tys. zł)	Liczba podatników	Dochód zwolniony (tys. zł)	Zwolnienie podatkowe (tys. zł)	
2005	74	129 615	50 957	289	2 822 603	536 859	587 816
2006	71	129 739	51 043	346	4 300 638	817 121	868 164
2007	78	206 987	81 711	618	5 276 960	1 002 622	1 084 333
2008	94	226 750	89 381	442	5 263 462	1 000 058	1 089 439
2009	90	158 702	49 657	431	6 167 905	1 171 902	1 221 559
2010	93	189 686	66 531	449	6 564 938	1 235 643	1 302 174
2011	96	212 315	86 543	468	6 935 453	1 295 645	1 382 188

Źródło: jak pod tabelą 13.

Inwestycje rzeczowe i rola polityki podatkowej w kształtowaniu ich poziomu w ocenie przedsiębiorców na przykładzie województwa warmińsko-mazurskiego

Badaniom poddano firmy z sektora MSP zlokalizowane w województwie warmińsko-mazurskim¹⁸. Spośród badanych największą liczbę stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (72%), następnie przedsiębiorstwa zatrudniające od 10 do 49 pracowników (18%). Najmniejszą grupą przedsiębiorstw były firmy zatrudniające od 50 do 249 pracowników i stanowiły 9% próby. Najliczniejszą grupą, jeśli chodzi o badane firmy, były przedsiębiorstwa branży usługowej. Stanowiły one 57% badanych podmiotów. Najmniej liczną były przedsiębiorstwa branży handlowej (28%). Wśród badanych podmiotów przeważały inwestycje w nowe aktywa trwałe (49%), natomiast w używane aktywa trwałe inwestowało co czwarte badane przedsiębiorstwo (25%). Przedsiębiorstwa inwestujące zarówno w używane, jak i nowe aktywa trwałe stanowiły 26% próby (wykres 8).

Wykres 8. Struktura inwestycji w majątek trwały

Źródło: na podstawie przeprowadzonych badań.

Wraz ze wzrostem liczby pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwie dochodzi do zmian w strukturze rozdzielania środków kapitałowych na inwestycje. W porównaniu z mikroprzedsiębiorstwami zarówno małe, jak i średnie firmy starają się odchodzić od skupiania się jedynie na wydawaniu kapitału inwestycyjnego na zakup nowych bądź używanych aktywów. W porównaniu z podmiotami małymi oraz mikro średnie firmy rzadziej deklarowały angażowanie środków wyłącznie w używane aktywa,

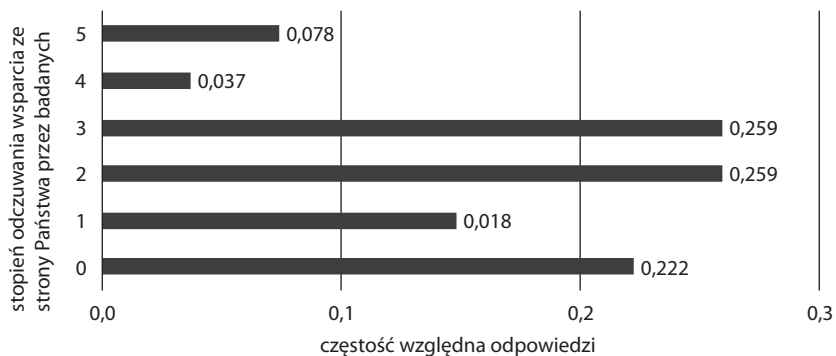
¹⁸ Zob. przypis 1 na s. 142.

a różnica ta wyniosła 8%. Pomimo że zdecydowana większość badanych średnich podmiotów deklaruje, iż inwestuje jedynie w nowy kapitał, coraz więcej firm zaczyna inwestować zarówno w nowy, jak i używany. Takie podejście zadeklarowało 36% średnich podmiotów, a co za tym idzie w przeciwieństwie do mikro i małych przedsiębiorstw forma ta stosowana jest częściej niż inwestowanie jedynie w aktywa używane.

Wśród udostępnionych przez państwo instrumentów wspierających działalność inwestycyjną firm badane podmioty wskazywały najczęściej na poręczenia kredytów, pożyczek (45%) oraz dotacje państwowe (40%). Najrzadziej natomiast na niższe stawki podatkowe, ulgi (5%) oraz umorzenie płatności podatkowych (10%). Przyczyną takiego stanu może być mała znajomość prawa podatkowego przedsiębiorców i, co za tym idzie, niski stopień wykorzystania tych instrumentów.

Wsparcie państwa w zakresie stymulowania inwestowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, zdaniem respondentów, nie jest jednak wystarczające. Zdecydowana większość ankietowanych w okresie 2005–2011 nie odczuła istotnych zmian we wpływie rządu na strukturę inwestowania w aktywa trwałe (wykres 9).

Wykres 9. Ocena respondentów stopnia wsparcia w finansowaniu przez rząd inwestycji rzeczowych

Źródło: jak pod wykresem 8.

Częstości względne odpowiedzi badanych przedsiębiorstw wskazują na średni stopień odczuwania przez ankietowanych rządowego wsparcia w finansowaniu inwestycji rzeczowych w zakresie polityki podatkowej, w kierunku idącym ku negatywnej jego ocenie.

W roku 2011 nie zmieniła się co prawda kwota wolna od podatku i stawka podatku dochodowego, jednak inflacja oraz brak waloryzacji progów oznaczał w istocie zwiększenie obciążenia fiskalnego podatku dochodowego od osób fizycznych. Po raz kolejny dochody sektora MSP zostały opodatkowane bardziej niż w roku poprzednim.

Wśród badanych przedsiębiorstw 82% było zdania, że w latach 2005–2011 państwo w zakresie prowadzonej polityki podatkowej nie prowadziło pozytywnych działań na rzecz poprawy działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw. Jedynie 18% podmiotów ocenia te działania za wystarczająco dobre. Zdaniem respondentów wynika to m.in. ze zbyt częstych zmian w prawie podatkowym. Badania wykazały, iż powodują one trudności, jeśli chodzi o możliwość wykorzystania przyspieszonej, jednorazowej amortyzacji. Utrudnia to finansowanie inwestycji podejmowanych przez firmy. Częste zmiany w prawie podatkowym doprowadzają do sytuacji, w której nie każdy przedsiębiorca mający status małego podatnika może otrzymać umorzenie, które przysługuje zgodnie z amortyzacją jednorazową. Jednorazowy odpis stanowi pomoc *de minimis*. Przedsiębiorca może z niej skorzystać, gdy łączna wartość tej pomocy otrzymanej w okresie bieżącego roku budżetowego i dwóch poprzednich lat nie przekracza równowartości 200 tys. euro. Zatem mały podatnik, który dostał w poprzednim roku dotację w ramach pomocy *de minimis* na kwotę 200 tys. euro, nie mógł w roku 2010 skorzystać z amortyzacji jednorazowej. Dopiero w roku 2011, kiedy nadal miał status małego podatnika, uzyskał możliwość skorzystania z tej pomocy. Konsekwencją tego była niepewność oraz zniechęcenie firm, jak również ograniczenie środków na nowe inwestycje.

Podsumowanie

Polityka podatkowa państwa wpływa na podejmowane przez przedsiębiorstwa sektora MSP decyzje o inwestycjach rzeczowych. Polski system fiskalny dysponuje narzędziami, które mają na celu ułatwianie działalności przedsiębiorstw z sektora MSP i wspomaganie ich rozwoju. Niestety, działania rządu w tej materii i tworzone przez niego ramy prawne nie zawsze znajdują uznanie wśród samych zainteresowanych. Działania, jakie podejmuje rząd w tym zakresie, zostały uznane przez badane podmioty jako niewystarczająco skuteczne. Tylko 18% badanych uznało je za zadowalające. Częste zmiany w prawie podatkowym, stawkach oraz w rodzaju możliwych do uzyskania ulg doprowadzają do sytuacji, w których korzystanie z tych narzędzi staje się niezbyt łatwe dla firm. Firmy oczekują większej aktywności rządu w uproszczaniu przepisów prawnych, jak również w udostępnia-

niu szerszej palety narzędzi fiskalnych, ułatwiających podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej przez te podmioty. Oczekują większego wsparcia państwa, umożliwiającego im podejmowanie inwestycji, co naturalnie pomoże nie tylko uzyskiwać korzyści przez samych zainteresowanych w skali mikroekonomicznej, ale również przez państwo w skali makroekonomicznej. Trzeba jednak zauważyć, że oczekiwania przedsiębiorców dotyczące uproszczenia systemu podatkowego trudno pogodzić z jednoczesnym oczekiwaniem większej liczby instrumentów umożliwiających płacenie niższych podatków. Mnożenie liczby i rodzaju ulg podatkowych prowadzi do jeszcze większej jego komplikacji, a co za tym idzie – trudności w ich wykorzystaniu. Jednym z kluczowych problemów przedsiębiorców w Polsce jest ich mała wiedza dotycząca systemu podatkowego, czego skutkiem jest bardzo często niewielkie wykorzystanie narzędzi już istniejących. Przykładem może tu być ulga na nowe technologie, której wykorzystanie jest stosunkowo małe, a świadomość wielu nawet dużych przedsiębiorców o jej istnieniu bardzo niska. Oczywiście, możliwa byłaby liberalizacja systemu podatkowego przez likwidację ulg i jednoczesne obniżenie stopy podatkowej, to jednak pozwoliłoby jedynie na sterowanie poziomem inwestycji bez możliwości wpływania na strukturę i kierunki podejmowanych inwestycji w kraju, co może wzbudzać spore kontrowersje.

Bibliografia

- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, opracowania z lat 2007–2013.
- Jamróży M., Sobieszek M., *Obniżanie ciężarów podatkowych*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Warszawa 2010.
- Komar A., *Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa 1996.
- Lissowski O., *Instrumenty finansowe wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w Unii Europejskiej i w Polsce: wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 1998.
- Maliszewska A., *Podatkowe dochody budżetu państwa w 1992 roku*, Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu, informacja nr 72, 1992.
- Pomorska A., *Polski system podatkowy: założenia a praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2004.
- Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011–2012*, PARP, Warszawa 2013.
- Szlęzak-Matusiewicz J., *W 2012 r. więcej firm skorzysta z przywilejów podatkowych*. <http://mojafirma.infor.pl/raport-dnia/214451,W-2012-r-wiecej-firm-skorzysta-z-przywilejow-podatkowych.html>.

Wolański R., *System podatkowy*, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego, Warszawa 2004.

Woźniak M., *System wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w Małopolsce*, AGH, Kraków 2011.

Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. nr 80, poz. 350).

Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2011 r. nr 74, poz. 397).

Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. nr 137 poz. 926).

Ustawa z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. nr 54, poz. 535).

Ustawa z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. nr 173, poz. 1807).

www.bip.us-kluczbork.biuletyn.info.pl

www.eerb.nbportal.pl

www.epmpf.eu

www.geografia.dwgm.pl

www.microsoft.com

www.mikrofirmy.pl

www.mf.gov.pl

www.mg.gov.pl

www.mrr.gov.pl

www.parp.gov.pl

www.pit.pl

www.stat.gov.pl

Autor dziękuje Pani Marcie Piątek za pomoc w zbieraniu danych i realizacji artykułu.